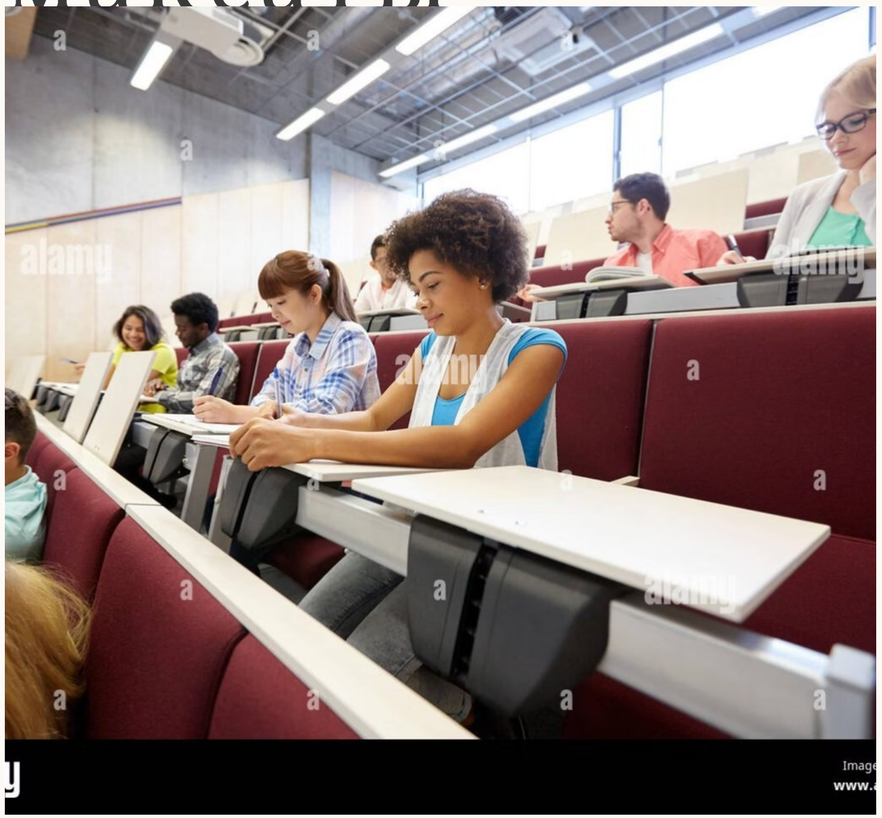
Дәріс 14. Мемориалдық музейлер

Дәріскер: т.ғ.к., доцент Қ.Б. Баудиярова

Дәрістің мақсаты

Мақсаты: студенттерге (немесе тыңдаушыларға) мемориалдық музейлердің мәдениет пен тарихтағы ерекше орнын түсіндіру, мемориалдық музейлерді ұйымдастырудың әдістемелікерекшеліктерін үйрету, тұлғалардың өмірі мен тарихи оқиғалар арқылы отансүйгіштік, тарихи және ұлттық бірегейлік сезімін қалыптастыру.

Дәріс жоспары

1	2	3
Мемориалдық музей ұғымы және оның музейлер жүйесіндегі орны	Мемориалдық музейлердің түрлері мен классификациясы	Мемориалдық музейлердегі заманауи технологиялар

Мемориалдық музей дегеніміз не?

Мемориалдық музейлер – көрнекті тұлғалардың өмірі мен қызметін немесе ел тарихындағы маңызды оқиғаларды бейнелейтін ерекше мәдени мекемелер. Олардың басты айырмашылығы – тек жәдігерлерді көрсету емес, сонымен қатар тарихи ортаны, атмосфераны және сол дәуірдің рухын сақтау. Мұндай музейлер өткен мен бүгіннің арасындағы байланысты нығайтып, келушілерге тарихты «тірі» күйінде сезінуге мүмкіндік береді.

Музей-үйлер мен музей- пәтерлер

Мемориалдық кешендер

Музей-қорықтар

Ғылыми тұрғыда мемориалдық музейлер бірнеше түрге бөлінеді. Қазақстанда бұған мысал ретінде **М. Әуезовтің музей-үйі**, **«АЛЖИР» кешені** және **«Әзірет Сұлтан» қорық-музейін** атауға болады.

Экспозиция құру қағидалары

«Тірі тарих» қағидасы

Мемориалдық музейлердің экспозициясын құруда «тірі тарих» қағидасы маңызды рөл атқарады. Негізгі құндылық – реликвиялар, яғни тарихи тұлғалардың өз қолымен ұстаған заттары.

Ансамбльдік әдіс

Бөлме немесе кеңістік тұлға өмір сүрген кездегідей қалпына келтіріледі

Ғылыми-тақырыптық әдіс

Тұлғаның өмірі мен шығармашылығын жүйелі түрде ашып көрсетеді

Қазіргі музейлерде мультимедиялық технологиялар кеңінен қолданылып, келушілерге дыбыс, бейне және интерактивті тәжірибелер арқылы терең әсер қалдыру көзделеді.

Қазақстандағы мемориалдық музейлер

Қазақстандағы мемориалдық музейлер ұлттық мәдениет пен тарихи сананы сақтауда ерекше маңызға ие. Абай, Шоқан, Ыбырай, Сәкен сияқты тұлғаларға арналған музейлер халықтың рухани орталығы ретінде қызмет етеді.

Рухани орталық

Абай, Шоқан, Ыбырай, Сәкен сияқты тұлғаларға арналған музейлер халықтың рухани орталығы ретінде қызмет етеді

Тарихи жады

Саяси қуғын-сүргін құрбандарына арналған мемориалдар өткен тарихтағы қателіктерді ұмытпауға үндейді

Тәрбиелік мақсат

Бұл музейлердің негізгі мақсаты – тек ақпарат беру емес, тарихи тұлғаны жан-жақты танытып, келушіні өткеннен сабақ алуға тәрбиелеу

Қазақстанның ірі мемориалдық музейлері

Қазақстанда көптеген мемориалдық музейлер жұмыс істейді. Бұл музейлерде мыңдаған экспонаттар, сирек кітаптар, қолжазбалар мен тарихи құжаттар сақталып, ғылыми-зерттеу және ағартушылық жұмыстар тұрақты түрде жүргізіледі.

Ш. Уәлиханов музейі

Алтынемел музейі

Ә. Молдағұлова музейі

С. Сейфуллин музейі

Қ. Сәтпаев мемориалдық музейі

Ж. Жабаев музейі

Абайдың «Жидебай- Бөрілі» қорық-музейі

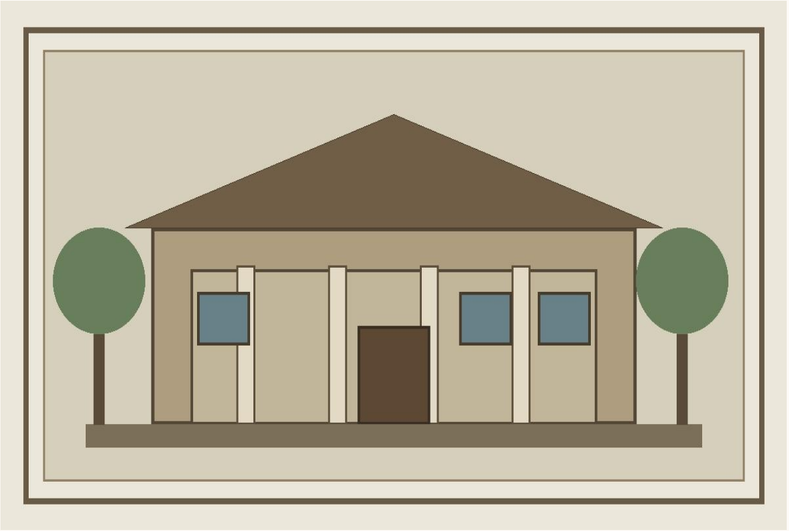
Сондай-ақ **С. Мұқанов пен Ғ. Мүсіреповтің әдеби-мемориалдық музей кешені** сияқты ірі мәдени нысандар да ерекше орын алады.

Мемориалдық музейлердің тарихи маңызы

Мемориалдық музейлер тарихи тұлғалардың өмір жолын, еңбегін және ел тарихындағы маңызды кезеңдерді сақтап, келешек ұрпаққа жеткізеді.

Тарихи мұраны сақтау

Музейлерде тұлғаларға тиесілі жеке заттар, құжаттар, қолжазбалар, фотосуреттер мен басқа да жәдігерлер сақталады.

Ұлттық жадты қалыптастыру

Абай, Шоқан, Ыбырай және басқа да тұлғаларға арналған музейлер халықтың тарихи санасы мен ұлттық бірегейлігін нығайтады.

Тәрбиелік мәні

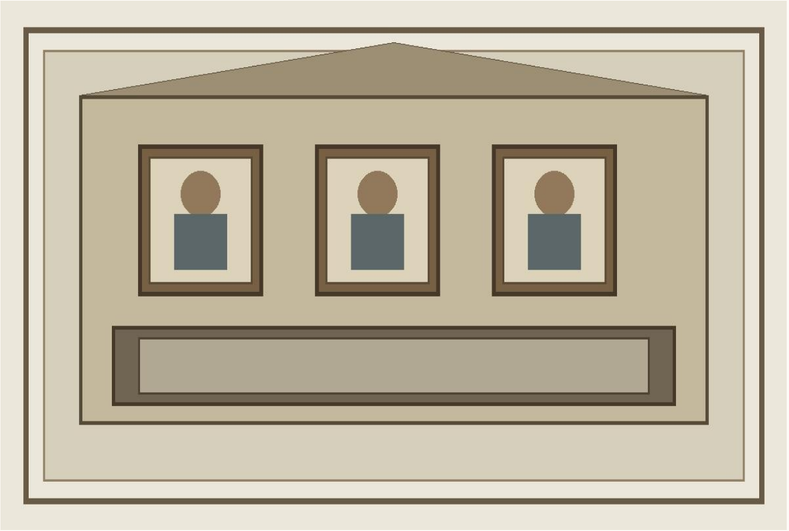
Мемориалдық музейлер келушілерді өткен тарихтан сабақ алуға, елін және мәдени мұрасын құрметтеуге тәрбиелейді.

Мемориалдық музейлердің негізгі қызметтері

Мемориалдық музейлер жәдігерлерді жинау, сақтау, зерттеу және көпшілікке таныстыру жұмыстарын қатар атқарады.

Жинақтау және сақтау

Тарихи құндылығы бар заттар мен құжаттарды жинап, олардың сақталуына қажетті жағдай жасайды.

Зерттеу жұмыстары

Музей қорындағы жәдігерлерді ғылыми тұрғыда зерттеп, тұлғалардың өмірі мен тарихи оқиғалар туралы мәліметтерді толықтырады.

Ағартушылық қызмет

Көрмелер, экскурсиялар және танымдық іс-шаралар арқылы келушілерге тарихи білім береді.

Бақылау сұрақтары

1 **Классификация**

Мемориалдық музейлердің классификациясын атаңыз (музей-үй, музей-пәтер, мемориалдық кешен және т.б.).

2 **Әлеуметтік функциялар**

Мемориалдық музейлер қандай әлеуметтік функцияларды (міндеттерді) атқарады?

3 **Тарихи-мемориалдық кешендер**

Тарихи-мемориалдық кешендердің (мысалы, қуғын-сүргін немесе соғыс құрбандарына арналған) ерекшелігі неде?

4 **Технологиялар**

Музейлік кеңістіктегі «мемориалдық атмосфераны» сақтау мен заманауи технологияларды (QR-код, VR, мультимедиа) ұштастырудың тиімді жолдары қандай?

5 **Қоғамдық сана**

Еліміздегі «АЛЖИР» немесе «Қарлаг» сияқты мемориалдық кешендердің қоғамдық сананы қалыптастырудағы рөлі қандай?

Әдебиеттер тізімі

Ватюлина Н.

Прогулка по Третьяковской галерее. – М.: Советский художник, 1976.

Тихонов Л.П.

Музеи Ленинграда. – Л.: Лениздат, 1989.

Левинсон-Лессинг В.Ф. История картинной галереи Эрмитажа (1764-1917). – Л.: Искусство, 1985.

Грицак Е.Н.

Эрмитаж. – М.: Вече, 2005.

Койманс Л.

Художник смерти. Анатомические уроки Фредерика Рюйша / De doodskunstenaar. De anatomische lessen van Frederik Ruysch. – СПб.: Наука, 2008. – 448 с.